

СТАНОВИЩЕ

относно дисертационен труд за присъждане на образователната и научна

степен „доктор“ на Антъни Маккул

на тема: „Подходът на философията към религиозния аскетизъм“

от доц. д-р Тодор Тодоров

Дисертационният труд на Антъни Маккул се състои от 253 страници текст, структуриран в 5 глави, заключителна част и още 21 страници библиография. Темата е поставена изключително широко, дори панорамно, доколкото разглежда отношението на философията (в най-общ смисъл, изглежда) към религиозния аскетизъм – културен феномен, който поне в заглавието е изваден от какъвто и да е контекст. От съдържанието на дисертацията става ясно, че предмет на изследване е аскетизмът в юдео-християнската традиция. Подобна постановка ми се струва много обемна и плаваща, и това е основната ми критика към представения текст. Подходът на философията също би могъл да добие по-отчетливи и адекватни към дадения контекст контури. Поне в християнската философия аскетичните практики и техните крайности не стоят безпроблемно. Но вътрешното осмисляне, тръгващо откъм собствената традиция, с някои изключения, отсъства от изследването. Целта по-скоро е сякаш осветляването на едно цялостно антропологично отношение към аскетизма, базирано върху интуициите и убежденията на модерната наука и философия. Образно казано, в това изследване Чарлз Дарвин присъства повече от Августин. Като метод е заявено ползването на философска парадигма, фокусирана върху юдейската и християнската традиция, но коя точно е тази парадигма не става съвсем ясно. Проблематично изглежда твърде общото третиране на поставения

проблем, лишено от нужната историческа контекстуализация, детайлност и нюансираност в разглеждането на културната и религиозна конституция на тези практики.

Дисертацията все пак се опитва да обхване максимално широк спектър от подобни телесни и духовни упражнения, като във водещата си теза ги противопоставя на природните склонности на човека, проблематизирайки ги по същество от антропологична гледна точка. Разгледани са както всекидневни, традиционни практики, придобили социална легитимност (пости, скърбене и т.н.), така и крайни форми на аскеза, свързани с наказание на тялото, самонараняване, самота (режимът на пустинята) и пр. Всичко това се обвързва с усилието за очистване и приближаване към божествеността. Някои от темите, през които се мисли поставеният проблем, са: болката, „идеологията на пустинята“, монашеството, мъченичеството, както и общите корени и основания на двете религии. Любопитен екскурс представлява четвърта глава, която разглежда напрежението между религиозния аскетизъм и религиозния хедонизъм, в частност християнския хедонизъм на Джон Пайпър.

Библиографията е обширна и се състои преди всичко от вторична литература. Прави впечатление, че вместо да се ползват текстове на Шопенхауер или Фойербах например, се ползва критична литература върху тях. Сред ползваните автори са: Зигмунт Бауман, Макс Вебер, Фридрих Ницше, Йоан Павел II, Томас Джеферсън. Почти отъства изворна литература откъм собствения исторически и културен контекст, с изключение на Августин.

С оглед на тезите на дисертацията бих поставил на докторанта въпрос дали и как аскетичните практики присъстват в модерния, секуларизиран лайфстайл? Вярно е, че авторът засяга това питане, твърдейки, че аскезата днес се случва по-скоро в интелектуален режим, отколкото в телесен, и тъкмо там той вижда решаващата

разлика. Но не е ли тялото обект на аскетични упражнения, лишения и въздържания (въобще целия репертоар от аскетични жестове) в самоусъвършенстващи и дисциплиниращи процедури като диети, фитнес, спорт, тренинги, специфични режими на хранене, лишения и други упражняващи техники, прилагани върху тялото?

Въпреки принципните ми възражения към начина и рамката, в която е поставена темата, смятам, че дисертацията е изпълнена оптимално според възможностите на този подход и затова, макар и с особено мнение, препоръчвам на уважаемите членове на научното жури да присъдят на докторанта образователната и научна степен „доктор“.

16.12.2022

доц. д-р Тодор Тодоров